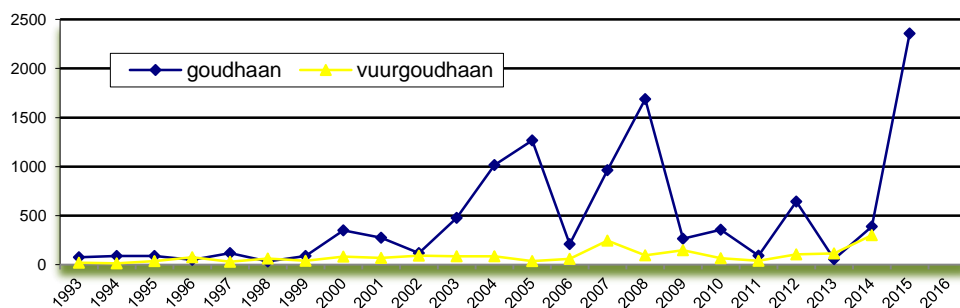

Er werden in 2015 in totaal ruim 12.000 goudhanen geringd door de diverse ringstations in Nederland. Een uitschieter in vergelijking met voorgaande jaren. De aantallen staken ook met kop en schouders boven de laatste invasiejaren uit. In 2008 was dat 6.000 en in 2005 waren dat 4.000 exemplaren. 1975 was ook een bijzonder jaar voor goudhanen. De massale doortrek van goudhanen in Nederland was toen het meest zichtbaar op de Waddeneilanden. Dat werd extra duidelijk doordat er op twee verschillende plekken, relatief dicht bij elkaar, op Schiermonnikoog meer dan 50 % van de in totaal 9.246 exemplaren werden gevangen (1). Op het ringstation Westenschouwen kwamen we dit jaar op een totaal van 2.357 vogels uit. Een record ! In 2008 was dat nog 1.600. De ringstations aan de Nederlandse kust vingden ook forse aantallen goudhanen. Gek genoeg werden er op Falsterbo, Zweden relatief weinig goudhanen gezien en gevangen. Een totaal 2048 exemplaren op de bekende plek bij de vuurtoren. Verleden jaar hadden ze daar recordvangsten met o.a. twee keer een dag met 2000 vogels. Het totaal kwam toen op 11.433 goudhanen terwijl er in Nederland maar weinig werden gezien. Op de ringstations in de Baltische staten werden er dit jaar ook niet veel goudhanen van een ring voorzien. Terwijl je dat eigenlijk wel zou verwachten. Een invasie van deze soort wordt doorgaans aangekondigd door vroege vangsten. De eerste vangsten zijn dan al in de derde decade van juli. In gewone jaren, zonder influx of invasies zien we goudhanen pas in de tweede of derde week van september. Bijna twee maanden later. Dit in tegenstelling met vuurgoudhanen. Bij deze soort zien we bijna geen pieken in aantallen en daarnaast liggen de eerste data veel dicht bij elkaar. Doorgaans in de eerste of tweede week van september.

Vangsten op Westenschouwen:

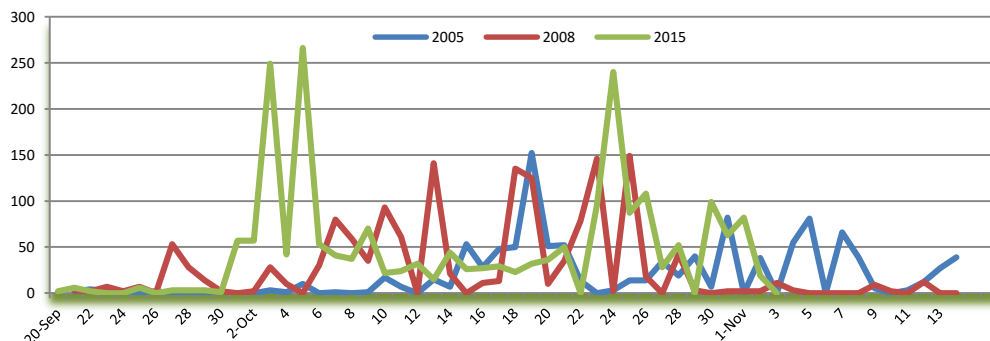
In de onderstaande grafiek wordt duidelijk dat de jaren 2004, 2005, 2008 en 2015 goed waren voor goudhanen op Westenschouwen. Dit komt goed overeen met de vangsten op andere Nederlandse (kust) ringstations. De piek van de vangsten op Westenschouwen lag in de jaren 2005 en 2008 in de tweede en derde week van oktober. Dit jaar werden er direct aan het begin van oktober grote aantallen gevangen. Daarna werden er steeds goede aantallen gevangen waarna er een tweede piekgolf te zien was vanaf 23 oktober en die liep ook wat langer door. In de invasie jaren 2005 en 2015 was in beide jaren een tweede golf zichtbaar. In het najaar van 2015 waren de aantallen begin oktober fors waarna in de opvolgende weken de aantallen stabiliseerden om vervolgens rond begin de derde week van oktober weer te pieken. In 2005 lag de eerste piek tussen 15 en 20 oktober. De tweede piek was eind oktober

Grafiek 1 : goudhaan en vuurgoudhaan vangsten vanaf 1993 tot 2015 op Westenschouwen.

Er moeten wel een paar kanttekeningen gemaakt worden bij de vangsten die zichtbaar gemaakt zijn in bovenstaande grafiek. Vanaf medio 2000 kreeg het geluid op het ringstation meer aandacht. De zang

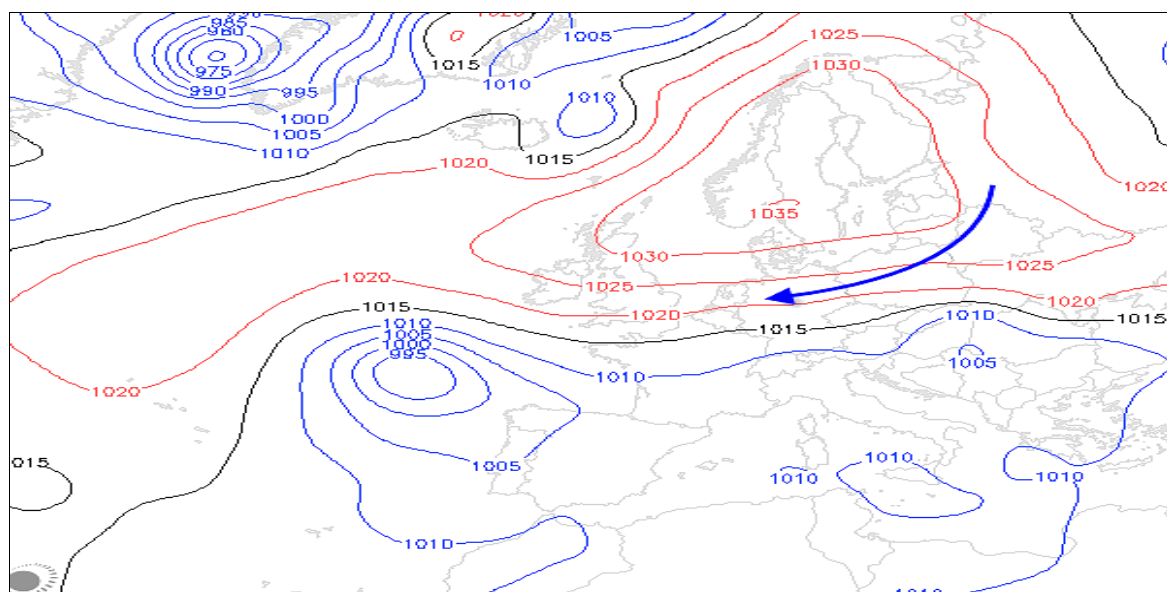
werd geselecteerd en in geluidsfragmenten van steeds 1 minuut steeds maar afgedraaid. Daarnaast werd een speaker gevonden die de zang van de goudhaan met zijn hoge geluidsfrequentie beter weergaf. Goudhanen reageren prima op geluid en dat zal zeker een positief effect hebben gehad op de totaal van de vangsten. De vangsten vanaf 2000 zijn daardoor dan ook beter met elkaar te vergelijken.

Grafiek 2 : vangsten goudhaan in drie invasie jaren op Westenschouwen

Waar komen deze goudhanen vandaan?

De Europese populatie wordt momenteel geschat op 11 tot 20 miljoen vogels. De schatting voor Rusland is fors hoger en komt uit op een aantal van 10 tot 100 miljoen. (2) Het meest aannemelijke is dat de aantallen goudhanen in 2015 uit oostelijke richtingen kwamen. Er zijn van de Fenno-Scandinavische populatie twee hoofd trekroutes in de najaar bekend. Een in zuidwestelijke richting langs de kust van Noorwegen en Denemarken en vervolgens langs de Duitse en de Nederlandse Wadden richting het Westen en Zuiden van Europa. Een tweede route vanuit Scandinavië en de Baltische staten loopt via Polen naar het Middellandse Zee gebied inclusief de eilanden Corsica, Malta, Sardinië, Sicilië en Cyprus. Er zijn niet veel goudhanen die nog verder Zuidwaarts vliegen en naar Noord- Afrika gaan. Enkele terugmeldingen zijn bekend uit Tunesië en ook een paar uit Marokko. (3) Tijdens de trekperiode hebben weersomstandigheden grote invloed op de trekrichting van Goudhanen.

Tabel 1 6 okt 2015 Door hoge drukgebied in Scandinavië ontstaat een sterke stroming vanuit Oost-Europa

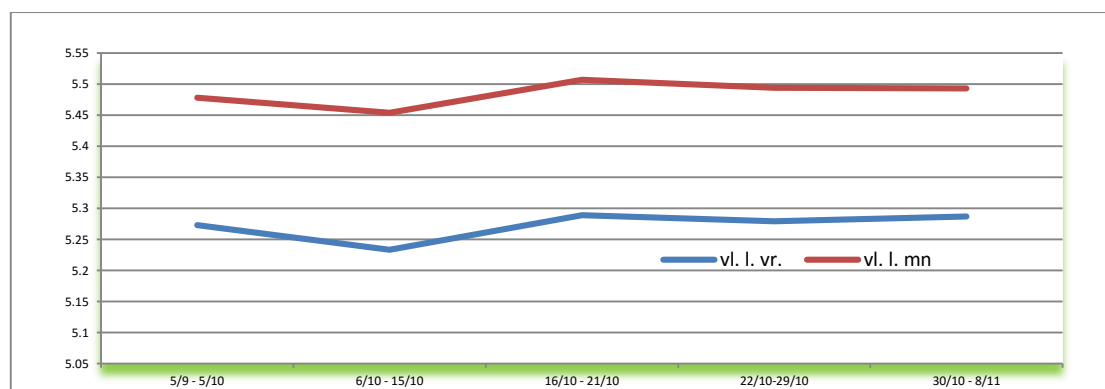
bron weeronline

Vogels van 5 tot 6 gram zijn windgevoelig en het kan dus zo zijn dat meer noordoostelijke en oostelijke populaties door aanhoudende oostelijke stromingen in plaats van zuidelijk eerst westelijk gestuwd worden. Dit verklaart dan ook gelijk de aantallen die we in het najaar hebben gevangen. Een geringde goudhaan bleek uit Matsula, Estland te komen. Een door ons geringde goudhaan in de eerste dagen van oktober werd kort daarna terug gemeld uit Kent, Engeland. Een andere goudhaan vloog binnen 5 dagen naar de baai van de Somme in Frankrijk. Hemelsbreed 217 km.

Foto 1: Goudhaan Coatsi type 1 nov 2015, Westenschouwen (CO) Foto 2: Goudhaan continentale type 26 okt 2015 Westenschouwen (A.Joosse)

Tijdens de vangsten in oktober viel het op dat een aantal vogels een afwijkend kleed hadden. Ze vertoonden meer grijs op de kop en de mantel. Verder was de mantel groener en meer contrastvol. De buik lichter en minder buff. Ook in Engeland zijn een paar vogels gefotografeerd die erg opvielen in kleed. Op Westenschouwen zagen we ook een aantal vogels met opvallend meer grijs in de nek en op hun mantel. Deze grijsnekken passen op de ondersoort *Regulus R. Coatsi*. Deze vogels komen uit centraal Siberië. Het zou zo maar kunnen dat deze vogels, die meer oostelijk broeden, meegewaaid zijn richting West-Europa. Voor de ondersoorten *Regulus R. tristis* en *Regulus R. Japponensis* is het vanwege hun geografische afkomst, Centraal en Oost Azië veel minder aannemelijk dat ze hier tijdens de najaarstrek terechtkomen. *Regulus R. tristis* trekt Zuidwaarts naar Turkmenistan en Afghanistan. De meest oostelijke Aziatische ondersoort *Japponensis* trekt naar Korea, Oost China en Taiwan (3)

Grafiek 3 vleugellengte van goudhanen gedurende de doortrek in 2015

Van 1639 goudhanen werd de vleugelmaat gemeten. De lengten varieerden van 49 tot 61 mm. Dat is niets nieuws. Zoveel is wel bekend van goudhanen. Gedurende de doortrek werd wel een kleine verandering in de lengte van de vleugel zichtbaar. Dus later in het najaar werden de vleugellengtes van deze kleine zangertjes iets langer. Zowel bij

de vrouwtjes (n= 653) als bij mannetjes (n =986) is dit in de grafiek 3 zichtbaar gemaakt. Dat scheelt voor beide sexen iets meer dan 1 %. Als het oostelijke broedende goudhanen zijn dan hebben ze inderdaad iets langere vleugels. Het gewicht varieerde van 4,9 gram bij vet 0 tot 7,2 gram bij vet 5 bij vleugellengte van 54 mm. Dat betekent dat goudhanen 35 % in lichaamsgewicht kunnen verschillen. In de ochtend werden doorgaans vetgehaltes van 1 en 2 volgens Bussee genoteerd in de namiddag en vroege avond was dat, na een aantal uren druk foerageren, doorgaans duidelijk hoger. We noteerden dan vaker 4 of 5

Foto 3 (boven) : Drie goudhanen met verschillende gradaties grijs in de nek en op de mantel 26 okt 2015 . (Cor Oskam)

Foto 4 (rechts) Regulus r. Coatsi, Altai, Kazachstan 25 jan 2015 (K. Alexandre)

- 1) Winkelman J. E. et al. 1975, Herkomst en trek van het goudhaantje op Schiermonnikoog, Vogeljaar 1977
- 2) Hagemeyer Ward J.M. et al. 1997, The EBCC Atlas of European breeding birds
- 3) Del Hayo, J. et al. 2006, HBW. Volume 11